Turkish Studies *Social Sciences*

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3109-3119

DOI: 10.29228/TurkishStudies.39535

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 30.10.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 20.12.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (03.12.2019)-Referee 2 (06.12.2019)

This article was checked by intihal.net.

ERKEK AKADEMİSYENLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ STRESLERİNİN İNCELENMESİ*

*Senem GÜRKAN***

ÖZ

İnsanların doğuştan sahip oldukları anatomik ve demografik biyolojik cinsiyete ek olarak, toplum içerisinde kendilerine atfedilen roller, sorumluluklar ve görevler anlamına gelen toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsleri arasında eşitsizlik meydana getirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı toplumsal cinsiyet rolleri sadece kadınları değil, erkekleri de etkileyen bir olgudur. Örneğin erkekler bu rollerden dolayı duygularını ifade edememekte, maddi yükümlülükler altına girmekte, toplumun programladığı diğer birtakım eylemler ve söylemlerle maskülenliklerini gerçekleştirmektedirler. Bu kişisel veya kişilerarası çatışmalar da kadınlar ve erkeklerde strese neden olmaktadır. Bu çalışma, erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres düzeylerini farklı değişkenler açısından ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Samsun'da Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde görev yapmakta olan 68 erkek akademisyene ölçek çalışması uygulanmıştır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır.

Nicel araştırma yöntemin kullanıldığı bu çalışmada veriler Bayar, Avcı ve Koç tarafından geliştirilen Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği (ETCRSÖ) kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın ilk değişkeni olan medeni durum değişkeninin toplumsal cinsiyet kaynaklı stres puan ortalamalarına etki edip etmediğini ortaya koymak için verilere Bağımsız Örneklem t-Testi uygulanmış ve anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bir diğer değişken olan öğrenim durumları ile stres puan ortalamaları arasındaki farkı görmek adına Kruskal-Wallis Testi uygulanmış, anlamlı

* Bu çalışma 26-28 Ekim 2019 tarihleri arasında Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde düzenlenen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100. Yıl Sempozyumu'nda sunulan sözlü-özet bildirinin genişletilmiş halidir.

** Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı, E-Posta: senem.gurkan@omu.edu.tr

bir fark bulgulanmamıştır. Son değişken olan erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyete yönelik bir eğitim alıp almadıklarına ilişkin durumlarıyla toplumsal cinsiyetten kaynaklı stres puan ortalamalarını ölçmek adına Mann Whitney U testi uygulanmış, aynı şekilde yine fark görülmemiştir. Bu durum, toplumda yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet mekanizmasının her erkekte bir şekilde var olduğunu ve erkekler üzerinde strese yol açtığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolü, Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği.

AN INVESTIGATION of MALE ACADEMICS' GENDER ROLE STRESS

ABSTRACT

In addition to the demographic and anatomic characteristics coming from birth, that is, biological sex; humans are attributed to some roles, responsibilities and duties by the society called gender. Gender generates inequality between women and men. Gender roles, formed by gender inequality, is a phenomenon not only effecting women, but also men. For instance, as a result of these roles, men cannot express their feelings, they undertake financial responsibilities. So, they practise their masculinities with some actions and expressions. These personal or interpersonal conflicts cause stress for men. This study aims at analysing the stress levels of male academics stemming from masculine gender roles in terms of various variables. For this purpose, a scale was applied to 68 male academics working at Ondokuz Mayıs University in Samsun province. The participants of the study were chosen by criterion sampling and convenience sampling methods, which are two of the purposeful sampling methods.

In this quantitative study, data were collected by the Masculine Gender Role Stress Scale (MGRSS) developed by Bayar, Avcı and Koç. In order to reveal whether the variable marital status effect the stress average point of male academics stemming from masculine gender roles, Independent Samples t-Test was applied to the data and the test showed no significant statistical difference. In order to specify the difference between the variable educational backgrounds and the stress average points of male academics stemming from masculine gender roles, Kruskal-Wallis Test was applied to the data and the results showed no significant statistical difference, either. Moreover, to find out whether the variable having taken gender equality education or not affect the stress average points of male academics stemming from masculine gender roles, Mann Whitney U Test was applied and the results showed no significant statistical difference. This situation is an indication showing that gender mechanism in a society is present at each and every male in some way and is a cause for males for stress.

STRUCTURED ABSTRACT

Gender, the term which refers to the duties, responsibilities and references attributed to men and women in society, generates inequality between the two sexes. Gender roles, formed by gender inequality, is a phenomenon not only effecting women, but also men. For instance, as a result of these roles, men cannot express their feelings, they undertake financial responsibilities. So, they practise their masculinities with some actions and expressions. These personal or interpersonal conflicts cause stress for men.

This research aims at analysing the stress levels of male academics stemming from masculine gender roles in terms of various variables. For this purpose, a scale was applied to 68 male academics working at Ondokuz Mayıs University in Samsun province in Turkey. Within the scope of these aim, the research questions that are being answered are:

1. Does the gender role stress of male academics show differences according to their marital status?
2. Does the gender role stress of male academics show differences according to their educational backgrounds?
3. Does the gender role stress of male academics show differences according to their having taken gender equality education or not?

Regarding the methodology of the study, this research is an example of quantitative study carried out with general survey model. The participants of the study are 68 male academics working at different branches of Ondokuz Mayıs University in Samsun province of Turkey. Their ages changed between 24 and 59. The participants were chosen via Paaton's (1990: 182-183) purposive sampling; via criterion sampling and convenience sampling.

There are three variables that are being tested during the study. They are the marital status, educational backgrounds and the academics' having taken gender equality education or not. As the values of the 4 of the participants were found extreme values, the analyse was carried out with 64 participants.

As to the marital status of the participants, the 45 of the participants (70,3 %) was found to be married while 19 of the participants (29,7) was single or divorced. Regarding their educational backgrounds, the 7 of them (10.9 %) had licence degrees, 17 of them (26,6 %) had masters degrees and 40 of them (62,5%) had PhD degrees. As to their having taken gender equality course or not, it was found out that 53 of them (82,8 %) have taken the course whereas 11 of them (17,2) have not.

The data were collected by the Masculine Gender Role Stress Scale (MGRSS) developed by Bayar, Avcı and Koç. The developers of the scale used Eisler ve Skidmore's (1987) study as a basis and adapted it to Turkish culture. The scale has an internal reliability of (Alpha=,90) Cronbach Alfa. This 5 Likert-type scale consists of 27 items and seven factors. There is no diverse item. The results will be interpreted from the average points gotten from the analyse. In order to maket he analysis, SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) was used.

In order to reveal whether the variable marital status effect the stress average point of male academics stemming from masculine gender roles, Independent Samples t-Test was applied to the data and the test showed no significant statistical difference. In order to specify the difference between the variable educational backgrounds and the stress average points of male academics stemming from masculine gender roles, Kruskal-Wallis Test was applied to the data and the results showed no significant statistical difference, either. Moreover, to find out whether the variable having taken gender equality education or not affect the stress average points of male academics stemming from masculine gender roles, Mann Whitney U Test was applied and the results showed no significant statistical difference.

As the results of the study, these findings are the indications showing that gender mechanism in a society is present at each and every male in some way and is a cause for males for stress.

For the first variable, that is, the marital status of the participants, the fact that there was found no statistically significant difference between the average gender role stress points and marital status can be because of participants' being exposed to different stressors before and after their marriage periods.

Moreover, the other two variables also shows the same tendencies.

However, the limits of this study must be taken into consideration. The participants of the study was only the male academics. So, another study can be carried out with more participants, and/or with participants from different occupations.

Keywords: Gender, gender roles, Masculine Gender Role Stress Scale.

Giriş

Birlikte yaşamaya başladıkları ilk günden bu yana insanlar ırk, din, renk, mezhep, cinsiyet, eğitim, sosyal statü gibi birçok bakımdan ayrıma maruz kalmışlardır. Bu ayrımlardan günlük hayatta farkında olarak veya olmadan en fazla karşılaşılan ise “toplumsal cinsiyet” şeklinde kavramlaştırılan cinsiyet rollerine dayalı ayrımdır.

Cinsiyet, kadın veya erkek olarak doğulan biyolojik cinsiyete işaret etmektedir. Doğduğu toplum içerisinde zamanla kadın ve erkeğe, kadın ve/ya erkek olmalarından kaynaklanan çeşitli görev ve sorumluluklar yüklenir. Bu görev ve sorumluluklara ise toplumsal cinsiyet adı verilmektedir. Bhasin (2003: 9), cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farkları şu şekilde tanımlamaktadır: “*Cinsiyet doğaldır; biyolojiktir; cinsel organlardaki görünür farklılıklara ve buna bağlı olarak üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder; değişmez ve her yerde aynıdır; değiştirilemez. Öte yandan toplumsal cinsiyet ise sosyo-kültürel, insan icadıdır; eril ve dişi niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara, vs. işaret eder; değişkendir, zamana, kültüre ve hatta aileye göre değişir; değiştirilebilir.*”

Toplumsal cinsiyet (*gender*), bireyden bireye farklılık gösterdiği gibi, toplumdan topluma da farklılık gösterebilmektedir. Erkekler de toplumsal cinsiyetin oluşmasına neden olan birçok etkenden etkilenmektedir. Fakat söz konusu kadın olduğunda bu etkiler çok daha fazla görülmektedir. Birtakım fırsatlara ve hizmetlere ulaşmada, ev ve aile içi rollerde, kamusal ve özel alanda ortaya çıkan eşitsizlikler toplumsal cinsiyetin ortaya çıkardığı en belirgin sonuçlardır.

Toplum kadınları özel alana, erkeği ise kamusal alana konumlarken, erkeklerden başarı ve yüksek statü, fizyolojik, psikolojik ve duygusal güç ve kadınsı olmamak gibi normlara yönelik davranmasını beklemektedir Burn (1996). Toplumun insanlara benimsetmiş olduğu, sosyalleşme sürecinde kazanılan ve West ve Zimmerman'ın (1987) "doing gender" olarak tanımlayageldiği toplumsal cinsiyet inşası, kadınlık ve erkekliğe yönelik rollerin tam olarak yerine getirilemediği durumlarda "erkeklik krizine" (Sancar, 2009) yol açmaktadır ki, bu çalışma erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin erkeklerin hayatına getirmiş olduğu bu kaosa yönelik hazırlanmıştır.

Erkeklerin de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı etkenlerden etkilendiği ön kabulüne yaslanan ve dolayısıyla alanyazındaki benzer çalışmalarla (Burn, 1996; West ve Zimmerman, 1987; Eisler ve Skidmore, 1987) bu bakımdan paralellik gösteren bu çalışmanın amacı, erkek akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres puan ortalamalarını farklı değişkenler açısından ölçmektir. Toplumca inşa edilen bu rollerin yerleşmesinde, sosyalleşme sürecinin başında olan genç bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir rol üstlenen akademisyenlerin yeri fazladır. Bu noktada özellikle feminize edilen bir kavram olan kadınlar üzerine çalışmalar çok olup, erkek akademisyenler üzerine yapılan araştırmalar ise yok denecek kadar azdır. Bu bakımdan genç nesli yetiştirmede önemli bir sorumluluk alan akademisyenlerin hangi niteliklerinin arasında toplumsal cinsiyet rolü stresi bakımından fark olup olmadığını ortaya koymanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla çalışmanın ana problemi, "Erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet stres düzeyleri nasıldır?" şeklinde ortaya koyulabilir.

Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir:

1. Erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rolü stresleri, medeni durum değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
2. Erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rolü stresleri, öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
3. Erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rolü stresleri, toplumsal cinsiyete ilişkin bir eğitim alıp almadıkları değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Alanyazın Taraması

Son yıllarda toplumsal cinsiyeti olumlayan her çeşit görünüm için gerek Türkiye'de gerekse dünyada çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu bu çalışmaların çoğu kadınlar için ve kadınlarla yapılıyor ve kavram feminize ediliyor olsa da erkekler için ve erkeklerle yapılan çalışmalar da mevcuttur. Konumuz çerçevesinde doğrudan erkek cinsiyet rolü stresi çerçevesinde ele alınabilecek çalışmalardan biri, Eisler ve Skidmore (1987) tarafından geliştirilen Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği (MGRSS), bu çalışmada kullanılan ölçeğin temelini oluşturmuştur. Bu çalışmaya göre toplumda erkeğe atfedilen rolleri yerine getiremeyen erkekler fiziksel olarak yetersiz hissetme, duyguları belli etme, başarısızlık deneyimleri gibi faktörlerden ötürü strese girmektedirler. Eş deyişle, erkekler, toplumun kendilerinden beklediği roller uyarınca davrandığında öznel değerlendirme yapamazlar. Dolayısıyla söz konusu bu toplumsal cinsiyet rolleri ile karşı karşıya gelindiğinde kişinin stres düzeyi yükselir.

Avcı, Koç, Bayar ve Yüce (2016), toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu eşitsizliklerden erkeklerin de mağdur olduklarını ortaya koydukları çalışmalarında, erkeklerin en çok toplumsal baskıya maruz kalma (yüksek beklentiler, pozitif ayrımcılığın olumsuz sonuçları, toplumsal cinsiyet rolü kalıp yargıları, erkeklerden güçlü olmalarının beklenmesi ve cinsellikle ilgili zorluklar); kendilerinden beklenen sorumluluklar (sorumluluklar paralı olma, askerlik yapma, işe girme ve/ya çalışma ve evlenme) ve damgalanma-potansiyel suçlu bulunma konularında zorluk yaşadıklarını bulgulamışlardır.

Fischer, Tokar, Good ve Snell (1998)'in geliştirdiği Erkeklik Rolü Normu Ölçeği (Male Role Norms Scale (MRNS)) ise dört faktörden oluşmaktadır. Bunlar statü/rasyonellik, şiddet dayanıklılığı, antifemininite ve katı duruştur.

Doğrudan toplumsal cinsiyet rolüyle ilişkili olmasa dahi, erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerini ölçmeye yönelik hazırlanan çalışmalardan biri ise, Vefikuluçay, Zeyneloğlu ve arkadaşları (2007) tarafından “Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları” başlıklı çalışmasıdır. Lisans öğrenimine devam eden 123 kadın ve 113 erkek toplam 236 öğrencinin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarını belirlemek çalışmanın amacıdır. Ölçme aracı olarak kullanılan anket formu literatür taramasından elde edilmiş, katılımcılara iki bölümden oluşan sorular yöneltilmiştir. İlk bölümde demografik, ikinci bölümde ise üç aşamalı (katılıyor, katılmıyor, kararsız) 15 adet önerme sunulmuştur. Toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeye yönelik bu önermeler çalışma yaşamı (4 adet), toplumsal yaşam (5 adet), evlilik yaşamı (3 adet) ve aile yaşamı (3 adet) ile ilgilidir. Veriler toplandıktan sonra tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış ve ki-kare testi ile gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin yukarıda sunulan önermeleri arasında anlamlı bir fark ($p<0.05$) olduğu saptanmıştır. Araştırmada bulunan bir diğer bulgu ise erkek öğrencilerin toplumsal yaşam, çalışma yaşamı, evlilik ve aile yaşamı gibi alanlarda kadın öğrencilere nazaran daha geleneksel bir bakış açısına sahip olduklarıdır.

Kadınların toplumsal cinsiyete bakış açılarını ölçmeye yönelik yapılan bir diğer çalışma ise, Günay ve Bener'e (2011) aittir. Çalışma grubunu Ankara'daki evli 575 kadının oluşturduğu çalışma, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimlerini ortaya koyma ereğindedir. Literatür taramasından elde edilen verilerle oluşturulan anket formu veri toplama aracı olarak kullanılmış, çalışma sonucunda aile içi yaşamdaki sosyal ve ekonomik faaliyet alanlarına ilişkin ifadeler ile kadınların çalışma durumu, yaşları, öğrenim durumu ve gelir düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların aile içi yaşamı toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirmedikleri, çalışmada ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Bir diğer çalışmada ise, biyolojik cinsiyetin veya toplumsal cinsiyetin sürdürücü davranışın yordayıcısı olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda 520 evli bireyle çalışmalar yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, rutin ve stratejik iradeyi gösteren yedi sürdürücü öge saptanmıştır: tavsiye, güvence, çatışma yönetimi, açıklık, olumluluk, görev paylaşımı ve sosyal ağlar. Çoklu regresyon analizi, feminen toplumsal cinsiyet rolünün bu yedi davranışın başlıca yordayıcısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Biyolojik cinsiyetin iki sürdürücü davranışın zayıf bir yordayıcısı olduğu ve diğer beş regresyonda bulunmadığı bir diğer sonuçtur. Önceki çalışmalara paralel olarak, güvencenin ilişkisel karakteristiklerin tutarlı ve güçlü bir yordayıcısı olduğu bulgusu elde edilmiştir (Stafford, Dainton ve Haas, 2000).

Erkeklerin toplumsal cinsiyete ilişkin yapılan çalışmalarda ise öne çıkan çalışmaların biri, kadınsılık ve erkeksilik özelliklerini ele alan çalışmasıyla Bem'dir (1974). Kavuncu'nun (1987: 33-34) Türk toplumuna ve kültürüne uyarladığı bu çalışmalara göre Türk kadınının kadınsılık özellikleri “ağırbaşlı-ciddi, anlayışlı, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı, boyun eğen, cana yakın, çocukları seven, duygusal, fedakâr, gönül alan, hassas, incinmiş duyguları tamir etmeye istekli, kaba dil kullanmayan, kadınsı, merhametli, namuslu, sadık, sevecen, sıkılgan, tatlı dilli, yumuşak-nazik”; erkeksilik özellikleri ise “ailesine karşı sorumlu, cömert, duygularını açığa vurmeyen, erkeksi, etkileyici-güçlü, , gözü pek, haksızlığa karşı tavır alan, kendi ihtiyaçlarını savunan, kendine güvenen, lider gibi davranan, mantıklı, otoriter, riski göze almaktan çekinmeyen ve sözünde duran”dır.

Şentürk ve Tuncel (2019: 49) ise, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı şiddeti “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programının Etkililiği” çalışmasında, benzer bir programın ailenin diğer fertleri üzerine de yapılabileceğini söylerken erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde karşılaştıkları sınırlılıklardan bahsetmişlerdir.

Yöntem

Bu çalışma, katılımcılardan toplanan nitel verinin nicel veriye dönüştürülerek irdelenmesine dayanması bakımından nicel bir çalışmanın ürünüdür. Bu çalışma tarama modelindedir. Tarama modelinde içeriğinde çok fazla ögenin bulunduğu bir evrene ilişkin genel bir kanıya ulaşmak için evrenin bütünü veya evrenden belirli bir grup çekilerek yapılan düzenlemelerdir (Karasar, 2005: 79).

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları, yaşları 24 ile 59 arasında değişen ve 19 Mayıs Üniversitesi'nde bulunan çeşitli yükseköğretim ve fakültelerde görev yapmakta olan 68 erkek akademisyen oluşturmaktadır. Üniversitedeki tüm erkek akademisyenlere ulaşmak mümkün olmayacağından, evreni temsil gücü olduğu düşünülen katılımcılar Patton'un (1990: 182-183) ortaya koymuş olduğu amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ile seçilmiştir. Araştırmacının kendisi aynı üniversitede görev yapmış olduğu için evreni üniversitenin tüm akademisyenleri olarak belirlemiş, örneklemi seçerken ise erkek akademisyen olma ölçütünü kullanmıştır.

Betimsel istatistiklere bakıldığında, her üç değişkene (medeni durum, öğrenim durumu ve toplumsal cinsiyet dersi alıp almamış olma durumu) ait değerlerde 4 katılımcının değerleri uç değer olarak bulgulandığı için (tek yönlü uç değer z puanı ile hesaplanmıştır) analize dâhil edilmemiş, analiz 64 katılımcı üzerinden yürütülmüştür.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, 45'inin evli (%70,3), 19'unun ise bekâr (boşanmış dâhil) (%29,7) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların öğrenim durumları incelendiğinde ise, 7'sinin lisans mezunu (%10,9), 17'sinin yüksek lisans mezunu (%26,6) ve 40'mın ise doktora mezunu (%62,5) olduğu saptanmıştır.

Bu katılımcıların 53'ü (%82,8) daha önce toplumsal cinsiyete ilişkin bir eğitim almış, 11'i ise (%17,2) almamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Bayar, Avcı ve Koç (2018) tarafından Türk kültüründeki erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ölçmeyi amaç edinmek üzere geliştirilen Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği kullanılmıştır.

Bayar, Avcı ve Koç'un (2018) geliştirdikleri ve bu çalışmada kullanılan ölçme aracı, Amerika'da Eisler ve Skidmore (1987) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye bir uyarlaması değil, Türk toplumuna özgü bir erkek toplumsal cinsiyet rolünden kaynaklı stresi ölçmek amaçlı ölçek geliştirme çalışmasıdır.

27 adet maddeden ve 7 faktörden oluşan ölçek, Likert tipinde 5'li Likert tipi sorudan oluşmuştur ve ters puanlanan bir madde içermemektedir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirliği (Alpha=,90) Cronbach Alfa olarak saptanmıştır. 'Benim için hiç stres verici değil=1' ile 'Benim için çok stres vericidir=5' arasında derecelendirilen ölçekten alınabilecek en yüksek puan 135, en düşük puan ise 27'dir. Ölçekte bulunan faktörler boyut özelliği taşımamaktadır ve bu yüzden ayrı ayrı geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmamıştır, toplam puan kullanılarak yorumlanacaktır. Ölçekten alınacak yüksek puan bireyin toplumsal cinsiyet rolü stresinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Bu ölçeğin dışında, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik, katılımcıların yaşını, medeni durumlarını, öğrenim durumlarını ve toplumsal cinsiyete ilişkin bir eğitim alıp almadıklarına dair değişkenleri belirlemeye yönelik Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu anketler katılımcılara yazılı ve bilgisayar ortamında uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Anket formundan elde edilen verileri analiz etmek için SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan testlerin seçilme nedenlerine, her bir testle ilgili olarak bu çalışmanın “Bulgular” bölümünde değinilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada erkek akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan stres puan ortalamaları, medeni durum, öğrenim durumu ve toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alıp almadıkları şeklindeki üç değişken açısından ölçülmüştür.

Çalışmanın problem sorularından ilki olan erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres puan ortalamalarının medeni durum değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için, normallik varsayımı sağlandığından Bağımsız Örneklem t-Testi uygulanmıştır.

Tablo 1: Erkek Akademisyenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Kaynaklı Stres Puan Ortalamalarıyla Medeni Durumlarının Karşılaştırılması

MEDENİ DURUM	n	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EVLİ	45	75,73	15,54	62	-,340	,735
BEKAR	19	77,05	10,04			

Tablo.1’de gösterilen t-testi sonuçlarına göre, erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres puan ortalamaları ile medeni durumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır $t(62)=-,340$, $p>0.5$.

Çalışmanın problem sorularından bir diğeri olan erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres düzeylerinin öğrenim durumlarına göre bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için, normallik varsayımı sağlanmadığından Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır.

Tablo 2. Erkek Akademisyenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Kaynaklı Stres Puan Ortalamalarıyla Öğrenim Durumlarının Karşılaştırılması

ÖĞRENİM DURUMU	n	Sıra Ort.	sd	X^2	P
LİSANS	7	34,53	2	,710	0,701
YÜKSEK LİSANS	17	34,85			
DOKTORA	40	30,99			

Tablo.2’de gösterilen Kruskal-Wallis Testi analiz sonuçları, erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres puan ortalamalarında, öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılaşma göstermediğini ortaya koymaktadır, X^2 (sd=2, n=64) =,710, $p>0.5$.

Son araştırma problemi olan erkek akademisyenlerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı stres puan ortalamalarının, daha önce toplumsal cinsiyete yönelik bir ders veya seminer alıp almama durumlarına göre bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için, veriler normal dağılmadığından Mann-Whitney Testi uygulanmıştır.

Tablo 3. Erkek Akademisyenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Kaynaklı Stres Puan Ortalamalarıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Eğitim Alıp Almama Durumlarının Karşılaştırılması

EĞİTİM ALMA DURUMU	n	Sıra Ort.	U	P
DAHA ÖNCE EĞİTİM ALMIŞ	53	28,82	332	,471
HİÇ EĞİTİM ALMAMIŞ	11	33,26		

Erkek Akademisyenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Kaynaklı Stres Puan Ortalamalarıyla, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Eğitim Alıp Almama Durumlarından aldıkları puanların Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur. Bu verilere göre, daha önce Toplumsal Cinsiyet eşitliğine yönelik bir ders almış ve almamış erkek akademisyenler arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir, $U=332$, $p>0.5$.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Alanyazında ulaşılan veriler, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve rollerinden kaynaklanan çatışmaların erkekler üzerinde stres etkisi yarattığını göstermektedir (Burn, 1996; West ve Zimmerman, 1987; Eisler ve Skidmore, 1987; Fischer, Tokar, Good ve Snell, 1998). Toplumun erkeklerden beklediği bu roller doğrultusunda bir erkek, toplumun kadına atfetmiş olduğu rollere göre davranmamalı, domestik alana yönelik işlerden ziyade kamusal alanda evin ekonomik geçimine dair işler yüklenmeli, fiziksel ve zihinsel olarak güçlü olmalı ve duygularını dışa vurmamalıdır. Bu normlara aykırı sergilenen her tutum veya davranış, erkeklik krizi denilen toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı kaosa neden olacaktır.

Araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki erkek akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin stres puan ortalamalarını farklı değişkenler çerçevesinde irdelemeyi hedeflemiştir.

Katılımcıların medeni durumları, öğrenim durumları ve toplumsal cinsiyete ilişkin eğitim alıp almadıkları değişkenleri ile stres düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Eş deyişle, evli ve bekar akademisyenler; lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerine sahip akademisyenler ve daha önce toplumsal cinsiyete ilişkin bir eğitim almış akademisyenler benzer seviyede erkek toplumsal cinsiyet rolü stresi yaşamaktadır.

İlk değişken olan medeni durum göz önüne alındığında, erkek akademisyenlerin medeni durumlarıyla toplumsal cinsiyet rolü stresi puan ortalamalarında fark çıkmaması, erkek akademisyenlerin evlilik öncesi ve sonrasında farklı stresörlere maruz kalmasından kaynaklı olabilir. Örneğin erkekler evlenmeden önce evlenilmesi yönünde baskılara maruz kalmakta (Avcı, Koç, Bayar ve Yüce, 2016); evlendikten sonra ise evin "reisi" olma ve evin geçimini sağlama yönünde bir beklentiyle baş başa kalmaktadır (Bayar, Avcı, Koç, 2017).

Yine erkeklerin eğitim düzeyleri ve toplumsal cinsiyete ilişkin bir eğitim alıp almadıkları durumu ile toplumsal cinsiyet rolü stresi puan ortalamalarında fark çıkmaması, ilk değişken olan medeni durumdaki gibi farklı stresörlere dayandırılabilir. Dökmen'in de (2014) belirtmiş olduğu gibi, toplumsal cinsiyet rolü stresi, erkeklerin psikolojik olarak sağlıklı durumda olduğunun yordayıcısı olacak ve erkeklerde aynı zamanda psikolojik kaynaklı fizyolojik rahatsızlıklara yol açabilmektedir.

Bu noktadan hareketle, edebiyat, ev içi ve çalışma hayatındaki roller, medya, eğitim, sağlık, hukuk (Dökmen, 2014) ve toplumsal hayatla içiçe bulunan din (Eyüpoğlu ve Perşembe, 2019) gibi pek çok alanda cinsiyete dayalı ayırım görünümlerine rastlamak mümkündür. Toplumun olmazsa olmazları olan kadın ve erkekler arasında adaletli bir denge sağlanmalı, aile gibi en küçük birimden en büyük kurumlar olan devletlere kadar toplumsal cinsiyete karşı bir stratejinin uygulanması için gerekli

çalışmalar yapıp politika ve stratejiler uygulanmalıdır. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin dersler ve kursların eğitim ve öğretimin her alanında yer almasına ilişkin önlemlerin alınması gereklidir. Ayrıca kamu spotları ve sosyal medya aracılığıyla bu konu tüm halka yayılarak farkındalıkları artırılmalıdır.

Bu çalışmanın yalnızca bir üniversitedeki erkek akademisyenler üzerine yapılmış olması çalışmanın sınırlılıklarındandır. Çalışma daha fazla katılımcıyla, farklı meslek gruplarındaki erkekleri üzerine, kadınlar üzerine karşılaştırmalı olarak veya katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılarak nitel çalışmayla karma olarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Avcı, Ö.H.; Koç, M.; Bayar, Ö. Yüce, E. (2016). Türkiye'de erkek olmak: üniversite öğrencilerinin yaşadıkları zorluklar. *Humanitas*, 4(8): 115-129.
- Bayar, Ö., Avcı, Ö.H., Koç, M. (2017). What's expected of men in Turkish culture: perceptions of male university students. *International Journal Advances in Social Science and Humanities*, 5, 9. 1-8.
- Bayar, Ö., Haskan Avcı, Ö. ve Koç, M. (2018). Erkek toplumsal cinsiyet rolü stresi ölçeği'nin (ETCRSÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 18(1), 57-76.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 42/2, 155-162.
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal cinsiyet "bize yüklenen roller". (Kader Ay (Çev.)). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Burn, S. M. (1996). The social psychology of gender. Mc Grav-Hill.
- Dökmen, Z. Y. (2014). Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eisler, R. M.; Skidmore, J. R. (1987). Masculine gender role stress: Scale development and component factors in the appraisal of stressful situations. *Behavior Modification*, 11(2), 123-136.
- Eyüpoğlu, O. ve Perşembe, E. (2019). Din ve toplumla kurumlar arası ilişkilerdeki tamamlayıcı niteliğin önemi. *Journal of History Culture and Art Research Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 8, 4, 464-483.
- Fischer, A. R., Tokar, D. M., Good, G. E., & Snell, A. F. (1998). More on the structure of male role norms: exploratory and multiple sample confirmatory analyses. *Psychology of Women Quarterly*, 22(2), 135-155.
- Günay, G.; Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri, *TSA / Yıl: 15 S: 3*, 157-171.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Kavuncu, A. N. (1987). Bem cinsiyet rolü envanteri'ni Türk toplumuna uyarlama çalışmaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods (pp. 169-186). Beverly Hills, CA: Sage.
- Sancar, S. (2009). Erkeklik: imkânsız iktidar. Ailede, piyasada ve sokakta erkekler. İstanbul: Metis Y.

-
- Stafford, L.; Dainton, M.; Haas, S. (2000). Measuring routine and strategic relational maintenance: Scale revision, sex versus gender roles, and the prediction of relational characteristics. *Communication Monographs*, V. 67. 306-323.
- Şentürk, Ş.; Kanbur Tuncel, M. (2019). The effectiveness of the communication training program for combating violence against women. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences Volume 22 № 2*, 35-50.
- Vefikuluçay, D.; Zeyneloğlu, S.; Eroğlu, K.; Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 26–38
- West, C.; Zimmerman., D.H. (1987). Doing gender. *Gender and Society*. Vol. 1, No. 2., 125-151.